

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMINING XUSUSIYLASHUVI

Foziljonova Feruza Murodjon qizi
Qo'qon Universiteti talabasi,
Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li
Qo'qon Universiteti o'qituvchisi

Anotatsiya: Ushbu tezisda O'zbekistonning maktabgacha ta'lim sohasini tubdan isloh qilish va kamchiliklari o'rnini to'ldirish va muammolarini hal qilish taklif qilingan. Amerika ta'lim tizimidan ham bir qancha ustuvor yangiliklarni olib kirish O'zbekiston ta'lim tizimini kamchiliklarini to'ldirib bolalarni kunini maroqli va vaqtini foydali o'tkazishni ta'minlash tavsiya etilgan.

Kalit so'zlar: Sport xonasi, sport maydoni, mashg'ulot xonasi, MTT, davlat, xususiy sheriklik, oshxona, ovqatlanish xonasi.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida Maktabgacha ta'lim tizimida Davlat-xususiy sherikchilik asosida nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini tashkil etish bo'yicha qator qonun va qarorlar qabul qilinmoqda. Masalan: O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maqsadi "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rag'batlantirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2018-yil 5-apreldagi PQ-3651-son qarorida belgilangan vazifalarning ijrosini ta'minlash, maktabgacha ta'lim sohasida davlat-xususiy sherikchilik munosabatlarini yanada rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish edi. Bugungi kunda Davlat-xususiy sherikchilik asosida nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatini tashkil etish bo'yicha 2022-yil yakunlariga ko'ra jami 22 366 quvvatga ega 169 ta DXSH asosidagi NMTT lar hamda 2 350 ta imzolangan bitimlardan 96 391 quvvatga ega 1 346 ta oilaviy shakldagi NMTTlar tashkil etilishiga erishildi. Natijada, 118 557 ta qo'shimcha quvvat (169 ta DXSH asosidagi NMTT va 1 346 ta oilaviy MTTlar) hamda 10 116 ta yangi ish o'rinlari yaratildi. Lekin bu xususiy tashkilotlarining ba'zi kamchiliklari ham bor. Masalan: davlat xususiy sherikchilik asosida uy bog'chalar ham ochilmoqda bu uy bog'chalarida alohida sport bilan shug'ullanish maydoni yoki sport xonasi ham yo'q. Bu esa bolalar uchun qay ma'noda qiyinchilik tug'diradi? Bolalar bitta xonada ham mashg'ulot o'tishadi, ham sport bilan shug'ullanishadi va sport jihozlari ham mashg'ulot stul-stollari, mashg'ulot jihozlari ham bitta honada turadi.

Bu holat esa xonaning kengligi yo'qolib torayib ma'lum miqdorda xonaning tabiiy yorug'ligi ham kamayadi. Bu esa bolalar xonada erkin sport bilan shug'ullana olishlariga va mashg'ulotlar bilan shug'ullanishlariga halal beradi. Shu bilan birga bolalar uchun oziq ovqat tayyorlanadigan oshxona ham aynan shu "mashg'ulot" xonalariga qo'shni bo'lgan xonada tayyorlanadi va ovqat tayyorlanish jarayonida chiqadigan hid butun xonani tutib ketadi. Bundan tashqari bolalar yoshlari taqsimlanmagan va 3 yoshli bolalar bilan katta yoshdagi bolalar bir bo'lib guruh sifatida mashg'ulotlarda birga bo'lishadi. Bu muammoni birgina yechimi bor. Bu ham bo'lsa faqatgina uy bog'chalarga 3 yoshga to'lmagan va 3 yoshlar atrofidagi bolalar olinsa maqsadga muvofiq bo'ladi. Maxsus bino (yani maxsus sport zali, sport maydoni, mashg'ulot xonasi, oshxonasi, ovqatlanish xonasi bor) sifatida olinib davlat xususiy sherikchiligi asosida tashkil qilingan bolalar bog'chalariga esa bolalar yosh bo'yicha taqsimlanib a'lohida guruhlarga bo'linib kunlik mashg'ulotlar o'tilsa to'g'ri bo'ladi.

Maktabgacha ta'lim sohasi har tomonlama sog'lom va barkamol bola shaxsini tarbiyalash va maktabga tayyorlashda g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. Lekin, tahlillar shuni ko'rsatdiki, oxirgi yillarda turli omillar ta'sirida maktabgacha ta'lim tizimida bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash borasida rivojlanish o'rniga, orqaga ketish holatlari, yil davomida maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalariga qamrab olish ko'rsatkichlari o'sishi tendensiyasi kuzatilmadi. Aksincha, so'nggi 20 yil davomida davlat

tasarrufidagi maktabgacha ta'lim muassasalari soni 45 foizdan ziyodroq kamayib, bugungi kunda respublika bo'yicha bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olinishi 30 foizni tashkil etdi. Bunga mavjud maktabgacha ta'lim muassasalarining moddiy-texnika bazasi zamonaviy talablarga javob bermasligi, tizimda variativ dasturlar, bolalarni maktabga tayyorlash bo'yicha muqobil shakllarning ishlab chiqilmaganligi, rivojlangan mamlakatlarning tajribasi yetarli darajada o'rganilmaganligi, faoliyat yuritayotgan pedagog kadrlarning aksariyati oliy ma'lumotli emasligi, ta'lim sifati monitoringi yuritilmaganligi kabi omillar sabab bo'ldi.

Davlatimiz rahbari O'zbekiston Respublikasi Davlat mustaqilligining 26 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqida: "Maqsadimiz kelgusi 3-4 yilda mamlakatimizdagi bog'cha yoshidagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalariga to'liq qamrab olishdan iborat va biz bunga albatta erishamiz", - deb ta'kidlagan edi. Darhaqiqat, o'tgan qisqa vaqt mobaynida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi, «Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi, «O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida»gi farmon va qarorlari, shuningdek, "Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha 2017-2021 yillarga mo'ljallangan Dasturi hamda respublikada maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha «Yo'l xaritasi» asosida misli ko'rilmagan ishlar amalga oshirildi.

Maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini hisoblanib, u har tomonlama sog'lom va barkamol bola shaxsini tarbiyalash va maktabga tayyorlashda g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. Uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'ini bo'lgan maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, samarali davlat boshqaruvi tizimini yaratish, maktabgacha ta'lim tashkilotlari davlat va nodavlat tarmog'ini kengaytirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash xamda ularni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, maktabgacha ta'lim tashkilotlariga bolalarni qamrab olishni keskin oshirish, ta'lim-tarbiya jarayonlariga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish orqali bolalarni har tomonlama intellektual, ma'naviy-estetik, jismoniy rivojlantirish hamda ularni maktabga tayyorlash sifatini tubdan yaxshilash maqsadida bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://lex.uz/docs/-4072945>
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori.
3. LexUZon-line.
4. Maktabgacha ta'lim agentligi.